

Vad händer om man sätter punkt?

En analys av fem parlamentsresolutioner

Ida Gudmundson

I Sverige har man sedan flera år tillbaka arbetat för ett enklare och begripligare myndighetsspråk. Idag är det till och med lag på att myndigheter ska uttrycka sig begripligt för att svenska medborgare ska få insyn i deras arbete. I och med Sveriges inträde i EU ställs svenskan inför nya utmaningar. Översättarna inom EU måste exempelvis följa *punktregeln* vid översättning av vissa typer av dokument, vilket innebär att en mening i källtexten ska motsvara en mening i måltexten. Denna regel vållar problem för de svenska översättarna eftersom den ofta innebär att de svenska meningarna måste packas med så mycket information att textens läsbarhet försämras. ”EU-svenska” brukar dessa informationstunga meningar kallas, och de är ett svårt bakslag för myndigheternas språkvårdsarbete.

I min uppsats har jag valt att titta närmare på svenska översättningar av EU-texter som inte följer punktregeln för att se om EU-svenskan existerar även där. Sätter de svenska översättarna punkt? Och om de gör det, hur blir resultatet? Förutom interpunktion har jag även valt att undersöka två andra grammatiska företeelser i min analys: brister i hanteringen av koordinationsuttryck och nominalisering.

1. Inledning

I Sverige har man sedan flera år tillbaka arbetat för ett enklare och begripligare myndighetsspråk. Regeringen bildade under 1970-talet en Klarspråksgrupp som hade till uppgift att främja språkvård hos svenska myndigheter (Nationalencyklopedin (NE)). Idag är det till och med lag på att myndigheter ska uttrycka sig begripligt för att svenska medborgare ska få insyn i deras arbete (7 § i förvaltningslagen). Även om man kommit långt i klarspråksarbetet så ställs svenskan idag inför nya utmaningar.

I och med Sveriges inträde i EU översätts idag stora mängder text från främst engelska och franska till svenska. Många av dessa texter är informationstunga, och de anvisningar som gäller vid översättning av EU-dokument har ofta kritiserats för att gå stick i stäv med skrivreglerna för klarspråk. Översättarna måste exempelvis följa *punktregeln* vid översättning av vissa typer av EU-dokument, vilket

innebär att en mening i källtexten ska motsvara en mening i måltexten. På grund av olikheter mellan, i detta fall, engelskan och svenskan blir den svenska översättningen ofta betydligt längre. I svenskan måste till exempel ofta en relativ bisats eller ett prepositionsattribut användas för att förmedla samma sak som engelskans participsats eller sammansättning. Dessa långa satser ökar i sin tur risken för missförstånd.

Ekerot (2000) hävdar att man skulle kunna göra svenska EU-texter tydligare, trots punktregeln, om man gick tillbaka till de äldre stilideal som språkforskaren Erik Wellander förespråkade under 1970-talet. Detta skulle bland annat innebära att man åter tog i bruk framförställda attributiva satsförkortningar och satskommaterade istället för att tydlighetskommatera. Även om lika mycket information skulle packas i meningen skulle den åtminstone bli tydligare.

1.1. Syfte

Ekerots förslag om att anamma Wellanders skrivregler är givetvis intressant i de fall som punktregeln måste följas. Även Wellander (1974:115) anser dock att en mening som ”hotar att bli oöverskådlig bör delas upp”. Hur gör då EU-översättare när de inte måste följa punktregeln? Väljer de att ändå slaviskt följa källtextens meningsindelning och använda sig av de äldre stilideal som Wellander förespråkar, eller följer de Klarspraksgruppens riktlinjer och sätter punkt?

I min uppsats ska jag titta närmare på svenska översättningar av EU-texter och se hur det ser ut i de dokument som översätts idag, och som inte följer punktregeln. Sätter de svenska översättarna punkt? Och om de gör det, hur blir resultatet?

1.2. Metod och material

Mitt analysmaterial består av fem slutgiltiga resolutioner från Europaparlamentet. Resolutioner följer inte punktregeln och eftersom de är slutgiltiga kommer inga fler ändringar att göras i dem. Samtliga dokument är skrivna under 2007. De är relativt korta och överstiger aldrig fem sidor. Det går emellertid inte att fastställa att dessa resolutioner ursprungligen är skrivna på engelska då alla språkversioner av en resolution ska klassas som likställda när dokumentet väl

offentliggjorts. Enligt den ansvarige för svenska översättaravdelningen på Europaparlamentet (kontakt via e-post 080228) skrivs dock de flesta resolutioner på engelska, även om det inte alltid är skribentens modersmål. Det är alltså inte säkert att den engelska versionen är källspråk i de texter jag undersökt, och det finns inte heller någon garanti för att engelska är skribentens förstaspråk, såvida det inte rör sig om en översättning till engelska från ett annat språk. Oavsett om den engelska versionen är originalversionen eller en översättning borde den svenska versionen ändå följa de skrivregler som gäller för svenskt myndighetsspråk. Jag har därför inte tagit hänsyn till om engelska verkligen är källspråk för samtliga resolutioner.

Jag har valt att koncentrera mig på tre grammatiska företeelser i min analys: brister i hanteringen av koordinationsuttryck, nominalisering och interpunktion. Långa, informationstunga meningar får ofta konsekvenser för de två förstnämnda punkterna. Långa meningar med flera sam- och underordnade led riskerar lätt att bli felaktigt samordnade om översättaren själv missförstått förhållandet som råder mellan dem i källspråket. Nominaliseringar är i sin tur vanligt för att spara plats. En omskrivning av engelskans nominalfras till en verbfras innebär ofta fler ord, och är den svenska meningen redan lång kan översättaren välja att behålla engelskans nominalfras. Nominalisering kan också bero på att översättaren influerats av den engelska texten. Att använda en nominalfras framför en verbfras strider dock mot de riktlinjer som gäller för klarspråk. Frågan är vad som kan klassas som en onödig nominalisering. I vissa fall är nominalfrasen ett måste eftersom motsvarande verb skulle innebära en betydelseglidning. Jag har valt att utgå ifrån verbalsubstantiv som slutar på *-ande/-ende* eller *-(n)ing* i min analys. De binds ofta till meningen med hjälp av ett innehållstomt verb som *genomföra* eller *verkställa*. Även andra nominalfrasuttryck som hade kunnat ersättas av ett verb har jag klassat som onödig substantivering. I det sista avsnittet om interpunktionen har jag valt att koncentrera mig på kommatering och användning av punkt som skulle kunna vara särskilt relevant i den här typen av text. I första hand har jag undersökt hur översättaren valt att kommatera och ifall kommateringen har underlättat läsningen av texten. Därefter har jag undersökt hur punkt används i dokumenten för att se om översättaren sätter punkt när detta är befogat, och vad som i så fall händer.

Analysen är uppdelad i tre kapitel där varje kapitel avslutas med en sammanfattning. De partier i exemplen som anses särskilt relevanta för diskussionen har kursiverats. I de fall alternativa översättningsförslag presenteras, har dessa markerats som c- eller d-alternativ i exemplet.

Förkortningen *p* i hänvisningen till bilagan efter varje exempel står för stycke i punktform i resolutionen. För tillgång till bilaga med samtliga exempel hänvisas till uppsatsförfattaren.

2. Bakgrund

2.1. Klarspråk

Begreppet klarspråk kan kort beskrivas som språkvård för myndigheter och har funnits sedan 1970-talet då man började arbeta aktivt med att förenkla myndighetsspråket. Till en början tillsatte regeringen en Klarspråksgrupp som skulle arbeta med språkvård inom myndigheterna. Idag ligger denna uppgift på Språkrådet. Alltsedan arbetet med att förenkla myndighetsspråket inleddes har en rad skrifter med råd och riktlinjer getts ut, däribland *Språket i lagar och andra författningar* (1967), *Myndigheternas föreskrifter. En handbok i författningsskrivning* (1992) och Statsrådsberedningens *Svarta listan* (1993) (Visst går det att förändra myndighetsspråket! En rapport från Språkvårdsprojektet 1993:75–80). De råd som ges i skrifterna rör främst mottagaranpassning och offentligt språkbruk, till exempel att man bör undvika passivkonstruktioner och istället använda sig av aktiv form av ett verb. Det finns även förteckningar över föråldrade eller vilseledande ord som bör undvikas i författningstext.

Sedan 1986 är det lag på att myndigheter ska uttrycka sig begripligt. Enligt 7 § i förvaltningslagen (Warnling-Nerep 2006:115) ska "[m]yndigheten [...] sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt" så att medborgare kan få insyn i myndighetens arbete och beslut. För att leva upp till dessa krav arbetar man därför aktivt med att förenkla sina texter inom flera myndigheter. *Myndigheternas skrivregler* (MynS) (1992) är den regelsamling som man inom många myndigheter utgår ifrån i skrivandet. Där ger man bland annat rådet att undvika passiva verbkonstruktioner och hellre använda sig av aktiv form av verbet och pronomenet *man*. Skribenten bör dessutom undvika onödiga förlängningar av ord som inte fyller någon verklig funktion annat än att ta plats (jämför *mål* och *målsättning*). Även längre prepositionsuttryck bör undvikas då de ofta kan ersättas av en kortare preposition. Förkortningar bör helst skrivas ut, och *samt* bör inte användas i de fall där det går lika bra att använda konjunktionen *och*.

Även om myndighetsspråket har förbättrats avsevärt under de cirka trettio år som klarspråksarbetet pågått ställs svenskan idag inför nya utmaningar. En sådan är den oönskade, språkliga variant som tycks ha uppstått inom EU i samband med översättning från de större europeiska språken: EU-svenskan.

2.2. EU-svenskan

Många fruktar idag att EU-svenskan, som många valt att kalla denna översättningsprodukt, som ofta är resultatet av översättning av långa och informationstunga engelska eller franska meningar, kommer att sprida sig till Sverige och leta sig in i det myndighetsspråk som man under så lång tid har försökt att förenkla. Man är rädd att de osvenska EU-formuleringarna i de EU-direktiv som Sverige måste rätta sig efter ska leta sig in i språket på författningsnivå och sedan spridas till myndigheterna, och på sikt till allmänspråket. Problemet med EU-översättningar verkar vara den omtalade punktregeln enligt vilken en mening i originalet ska motsvara en mening i översättningen (Att översätta EU-rättsakter 2007:6). Denna regel motiveras dels av den hänvisningsteknik som tillämpas för rättsakter (man hänvisar till mening x i stycke y), dels av den teknik som används vid exempelvis ändringar av förordningar. Istället för att skriva om en hel paragraf eller motsvarande ändrar man bara enstaka meningar eller punkter (Mål i mun 2002:263). Det går dock inte alltid att uttrycka samma sak på svenska som på engelska utan att använda sig av fler ord. Den svenska meningen växer således och blir betydligt längre än den engelska ursprungsmeningen. Det förenklade bruket av relativt pronomen i klarspråkssammanhang (*vars* och *som* istället för *vilkas* och *vilken*) leder dessutom ofta till oklara syftningar i EU-texternas meningar som är betydligt längre och innehåller flera samordnade led än vad genomsnittet av svenska meningar brukar göra. De svenska skrivregler som gäller hos myndigheter verkar helt enkelt inte fungera på EU-texter utan bara göra dem ännu längre och krångligare.

2.3. ”Riktig” EU-svenska

Ekerot (2000) tar upp Erik Wellanders skrivregler (*Riktig svenska*) från 1973 vilka i många fall är betydligt mer konservativa än de skrivregler som idag gäller hos svenska myndigheter. Wellander (1884–1977) var språkforskare och professor i tyska, och bidrog till utvecklingen av svensk språkvård genom sin handbok, *Riktig svenska*, som kom ut första gången 1939. Han hade även en språkspalt i Svenska Dagbladet i vilken han förespråkade klarhet och logik i språket samt motarbetade såväl kanslispråkets som talspråkets inflytande på normalprosan (NE). I Wellanders bok (1973) ges fyra råd till skribenten: skriv klart, skriv enkelt, skriv kort och skriv svenska. Wellander hävdar vidare att klarhet är det viktigaste kravet på en text (1974:34). Skribenten borde alltså, till skillnad från vad som gäller enligt MynS (1992), använda *vilkas* istället för *vars* vid syftning tillbaka på flera där det finns risk för att syftningen är oklar. Wellanders (1973:132) enda kommentar till *man* är att pronomenet ska användas konsekvent och syfta entydigt till samma person. Även om Wellanders skrivregler och de som gäller för klarspråk flera gånger stämmer överens med varandra skiljer de sig också åt i några fall. Det gäller bland annat numerusdifferentierade relativpronomen, bruket av större skiljetecken som semikolon och framförställda attributiva satsförkortningar.

Ekerot menar att man bör gå tillbaka till Wellanders stilideal vid översättningen av EU-dokument eftersom dessa skrivregler lämpar sig bättre för ordrika texter med flera satser. Enligt Ekerot (2000:55) är skrivreglerna för klarspråk anpassade för korta meningar med enkla strukturer och kan helt enkelt inte tillämpas på EU-dokument: ”EU-översättning förutsätter utnyttjandet av ett större konstruktionellt register än den begränsade uppsättning av talspråksnära konstruktioner som rekommenderas i MF [(*Myndigheternas föreskrifter: Handbok i författningsskrivning*)] och MS [(*Myndigheternas skrivregler*)].” Ekerot menar därför att så länge det inte finns någon annan hänvisningsteknik för rättsakter, och så länge punktregeln gäller, kan Wellanders skrivregler hjälpa översättaren att göra svenska EU-texter tydligare än vad de är idag. Vad man måste komma ihåg är dock att Wellanders skrivregler bara till viss del skiljer sig från riktlinjer för klarspråk och att även Wellander förespråkade punkt då en mening hotar att bli oöverskådlig (1973:115). Som jag nämnt tidigare följer inte de texter som jag tittat på punktregeln. Inget hindrar alltså översättaren från att dela upp meningen.

3. Hantering av koordinationsuttryck

De engelska meningarna i textmaterialet är ofta långa och informations-tunga och trots att översättaren inte behöver följa punktregeln har denne ofta valt att behålla engelskans meningsindelning och låta ett stycke i punktform i resolutionen utgöra en grafisk mening i svenskan. Konsekvensen av detta är meningar med långa uppräknings- och flera underordnade satser. Detta ställer stora krav på översättarens förmåga att koordinera satserna och ofta blir det fel.

3.1. Samordning med *och* och *samt*

I flertalet av de svenska meningarna i materialet är satserna korrekt samordnade med varandra. Det finns emellertid några fall i vilka översättaren lyckats mindre bra med samordningen. Följande mening hade varit lättare att förstå om den delats upp:

(1a) whereas through the Economic Partnership Agreement (EPA) negotiations and other bilateral or regional Free Trade Agreements (FTAs), the EU proposes to impose new intellectual property “WTO+” obligations on *the countries of Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP) and other poor developing countries and the least developed countries (LDCs), including adherence to or acceptance of the obligations of the Patent Cooperation Treaty (PCT) and the Patent Law Treaty (PLT), and the incorporation of the terms of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights;*

(1b) Genom förhandlingarna om det ekonomiska partnerskapsavtalet och andra bilaterala eller regionala frihandelsavtal vill EU ställa nya krav *rörande immateriella rättigheter på den grupp av länder i Afrika, Västindien och Still[a]havs-området som kallas AVS-länderna, andra fattiga utvecklingsländer och de minst utvecklade länderna, inbegripet åtaganden att följa eller godta de skyldigheter konventionen om patentsamarbete (PCT) och patenträttskonventionen, samt se till att bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter infogas i avtalen.*

(Text 5, p. K)

En upprepning av prepositionen *på* skulle ha tydliggjort att nominalfraserna *den grupp länder, andra fattiga utvecklingsländer* och *de*

minst utvecklade länderna är på samma syntaktiska nivå i satsen. Dessutom är prepositionsuttrycket *rörande* onödigt krångligt och kan bytas ut mot en enklare preposition (*om*). Enligt MynS (1992:30) bör inte långa prepositioner eller prepositionsliknande uttryck som *beträffande*, *rörande* och *vad avser* användas när det finns en enkel preposition som fungerar på samma sätt. Se översättningsförslaget nedan:

(1c) krav *om* immateriella rättigheter på den grupp av länder i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet som kallas AVS-länderna, *på* andra fattiga utvecklingsländer *och på* de minst utvecklade länderna

Det *samt* som samordnar ellipsen *åtaganden att följa och godta* och [(*att*)] *se till att bestämmelserna följs* bör dessutom följas av ett *att* för att brott mot symmetriregeln ska undvikas: *inbegripet åtaganden att följa eller godta de skyldigheter konventionen om patentsamarbete (PCT) och patenträttskonventionen, samt att se till att*. Det finns dock ytterligare problem i meningen. Mitt i satsen börjar översättaren nämligen på en ny formulering vilken sedan överges. I verbfrasen *godta de skyldigheter konventionen om patentsamarbete* tolkar läsaren in ett underförstått relativt pronomen mellan *skyldigheter* och *konventionen*, och förväntar sig att en relativ bisats med ett finit verb ska följa. Istället avslutas bara uppräkningsen och översättaren verkar, som Wellander (1973:244) uttrycker det, ha låtit språket ”ta makt över tanken, och ord fogas till ord, fras till fras, efter gängse mönster”.

Även i (2b) skulle en konjunktion ha behövts för att förtydliga sambandet mellan olika satser:

(2a) to step up international cooperation in the implementation of CITES by developing a strategy with identified priorities to facilitate implementation *and by* providing additional incentives *and* financial support, *particularly* for training *and* technical assistance in species identification *and* enforcement measures

(2b) att förstärka det internationella samarbetet vid genomförandet av CITES-konventionen *genom att* utveckla en strategi med fastställda prioriteringar *för att* underlätta genomförandet *genom att* tillhandahålla ytterligare incitament *och* bevilja ekonomiskt stöd, *särskilt* för utbildning *och* tekniskt stöd i fråga om artidentifiering *och* genomförande-åtgärder

(Text 1 p. 13)

Vad som försvårar förståelsen är att avsiktskonjunktionen (*för att*) också följs av ett verb i infinitivform, vilket innebär att denne uppfattar *genom*

att och *för att* som två likställda led och det andra *genom att* som underordnat avsiktsbisatsen (*för att*). Om översättaren låtit prepositionsuttrycket föregås av ett komma och en konjunktion (*och*) då det förekommer en andra gång skulle meningen bli något tydligare:

(2c) *genom att* utveckla en strategi med fastställda prioriteringar *för att* underlätta genomförandet, *och genom att* tillhandahålla ytterligare incitament och bevilja ekonomiskt stöd, särskilt för utbildning och tekniskt stöd i fråga om artidentifiering och genomförandeåtgärder

Det tycks råda en viss tveksamhet bland översättarna kring hur *och* och *samt* ska användas. Enligt Wellander (1973:183) är *samt* ursprungligen en preposition och till skillnad från *och*, som ”samordnar för tanken likställda sats och satsdelar”, anknyter *samt* en logiskt icke fullt likställd satsdel. Det betyder alltså att en sats som på något sätt bryter med tidigare uppräknings, exempelvis en sats som är längre än övriga element i uppräknings, bör samordnas med *samt*. Enligt Svenska Akademiens språklära (SAS) (2003:185) används *samt* också ”för att undvika upprepning av *och*”.

Fastän det leder till upprepning har översättaren i meningen nedan valt att översätta *and* med *och* i samtliga fall:

(3a) [The European Parliament] Asks the Commission and the Member States to provide concrete financial *support for* pharmaceutical-related transfer of technology *and* capacity-building for developing countries *and* local production of pharmaceuticals in all developing countries, especially LDCs, in discharging the obligations established by Article 66.2 of the TRIPS Agreement;

(3b) Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att ge konkret finansiellt *stöd till* läkemedelsanknuten tekniköverföring *och* kapacitetsuppbyggnad till förmån för utvecklingsländerna *och* lokal framställning av läkemedel i alla utvecklingsländer, särskilt de minst utvecklade länderna, genom att fullgöra skyldigheterna enligt artikel 66.2 i TRIPS-avtalet.

(Text 5, p. 4)

Vad som försvårar förståelsen är att den samordnande konjunktionen (*och*), som binder ihop de båda fraserna som följer *stöd till*, inte följs av någon preposition. Till skillnad från i engelskan där prepositionen *for* gäller för samtliga led (*support for, capacity-building for*) har svenskan olika prepositioner (*stöd till, kapacitetsuppbyggnad till förmån för*). Prepositionen *till* skulle alltså behöva upprepas för att tydliggöra vilka led som hör ihop. Översättaren hade även kunnat byta ut det sista *och*-et

mot ett *samt* eller dela upp meningen efter det första *och*-et. På så sätt skulle samordningen av *tekniköverföring*, *kapacitetsbyggnad* och *lokal framställning* ha blivit tydligare:

(3c) att ge konkret finansiellt stöd till läkemedelsanknuten tekniköverföring och kapacitetsuppbyggande till förmån för utvecklingsländerna *samt till* lokal framställning av läkemedel i alla utvecklingsländer, särskilt de minst utvecklade länderna

Delas meningen istället upp undviks alla risker för missförstånd:

(3d) att ge konkret finansiellt *stöd till* läkemedelsanknuten tekniköverföring *och* kapacitetsuppbyggnad till förmån för utvecklingsländerna. *Parlamentet uppmanar dessutom kommissionen att ge stöd till* lokal framställning av läkemedel i alla utvecklingsländer, särskilt de minst utvecklade länderna, genom att fullgöra skyldigheterna enligt artikel 66.2 i TRIPS-avtalet

I (4a) har den engelske skribenten markerat en logiskt icke fullt likställd satsdel med kommatecken före *and*. Detta verkar dock inte ha uppmärksamrats av översättaren. Denne har åtminstone inte tagit hänsyn till det:

(4a) [The European Parliament] Calls on the Commission to support efforts to improve and monitor tiger conservation, for example *by identifying legislative gaps, implementation difficulties, and enforcement and capacity weaknesses*;

(4b) Europaparlamentet uppmanar kommissionen att stödja arbetet med att förbättra och övervaka skyddet av tigern, till exempel *genom identifiering av luckor i lagstiftningen, svårigheter vid genomförandet och svagheter i fråga om kapacitet och tillsyn över efterlevnaden*.

(Text 1 p. 8)

Uppräkningen i (4b) skulle ha blivit betydligt tydligare om översättaren istället hade samordnat *svårigheter vid genomförandet* och *svagheter i fråga om kapacitet och tillsyn över efterlevnaden* med ett *samt*. Då hade det blivit tydligare att *kapacitet* och *tillsyn* är underordnade *svagheter*. Vad som ytterligare försvårar läsningen och gör uppräkningsordningen onödigt komplicerad är prepositionsuttrycket *i fråga om*. Frågan är om uttrycket överhuvudtaget fyller någon funktion eller om det kan bytas ut mot en kortare preposition, exempelvis *i*:

(4c) Europaparlamentet uppmanar kommissionen att stödja arbetet med att förbättra och övervaka skyddet av tigern, till exempel genom identifiering av luckor i lagstiftningen, svårigheter vid genomförandet *samt* svagheter i kapacitet och tillsyn över efterlevnaden.

Det är inte bara samordningen av satser och fraser på samma syntaktiska nivå som måste fungera i översättningen. Uppräknade element måste dessutom vara symmetriska med varandra och ha parallella strukturer.

3.2. Brott mot symmetriregeln

Meningens längd och komplexitet påverkar inte bara översättarens förmåga att samordna de olika fraserna och satserna utan också hur pass bra denne lyckas bibehålla symmetrin som råder mellan dem. Symmetri innebär att ”mot varandra svarande satser eller ordgrupper bör så vitt möjligt ha samma byggnad och ordföljd” (Wellander 1973:247). I exempel (5b) nedan har översättaren valt att göra om en punkt i uppräknningen till en verbfras medan samtliga punkter i den engelska texten är nominalfraser. Översättaren bryter därmed mot symmetriregeln:

(5a) about [...] *the neutrality of* [...] *the fact that* an academic qualification is requested as a precondition for candidature, [...] *the lack of legitimacy* of the future President of Pakistan

(5b) oroat över [...] *neutraliteten* hos [...] *att det ställs krav* på en akademisk examen för att få kandidera, [...] *den framtida pakistanska presidentens brist* på legitimitet

(Text 4 p. 5)

Symmetrin i den engelska texten skulle enkelt kunna bibehållas om verbfrasen byttes ut mot en nominalfras med samma betydelse: *de krav som ställs på en akademisk examen*.

Även om översättaren förstår vilka led som är samordnade på samma syntaktiska nivå kan det vara svårt för läsaren att uppfatta vilka element som hör ihop. Står elementen som samordnas exempelvis långt ifrån varandra är risken stor att läsaren tappar tråden. I följande mening är avståndet mellan subjektspredikativet och predikatet stort i den svenska meningen, och risken finns att läsaren tappar bort sig:

(6a) [The European Parliament] Notes that *the ECA criticised ambiguous procedures* for requesting translations, *and also unclear guidelines* with regard to what documents must be and need not be translated;

(6b) Europaparlamentet noterar att *revisionsrätten har kritiserat att rutinerna för begäran av översättningar samt riktlinjerna för vilka dokument som måste, respektive inte behöver översättas är oklara.*

(Text 2, p. 19)

Trots att Klarspråksgruppen i sina rekommendationer råder skribenten att använda verbfraser skulle exemplet ovan ha blivit tydligare om verbet istället substantiverats: *noterar att revisionsrätten har kritiserat oklarheter i rutinerna för begäran av översättningar samt i riktlinjerna.* I den engelska texten har man lyckats kringgå problemet genom att uttrycka samma sak med hjälp av attributiv istället för predikativ.

Ibland kan läsarens förväntningar på att elementen i en uppräkningslista vara symmetriska leda till att denne missuppfattar vilken som är den inbördes relationen mellan olika satser. Asymmetrin i (7b) skulle exempelvis kunna bidra till att läsaren missuppfattar vilka led som är likställda:

(7a) whereas divergent point of views between the Commission and Parliament remain on issues such as *the availability of a legal representative* of the posting company in the host country *and the keeping of documents* at the workplace to control compliance with the Directive

(7b) Kommissionen och parlamentet har fortfarande olika syn på frågor såsom *närvaron av ett juridiskt ombud* som företräder det utstationerade företaget i värdlandet *och förvaring av dokument* på arbetsplatsen för att kunna kontrollera efterlevnaden av direktivet

(Text 3 p. B)

Till skillnad från i (7a) där de likställda nominalfraserna står i bestämd form (*the availability of* och *the keeping of*) saknas en parallell struktur i (7b), vilket gör att läsaren lika gärna kan uppfatta *närvaron av* och *förvaring av* som samordnade led, som *ett juridiskt ombud* och *förvaring av*. I det senare alternativet är nominalfraserna dessutom symmetriska vilket ytterligare motiverar läsaren att tolka dem som likställda. Frågan är om det finns någon alternativ lösning och om bestämd form (*förvaringen*), för att uppnå symmetri, skulle få samma innebörd i meningen.

3.3. Sammanfattning

I de exempel som presenterats i kapitel 3 har översättaren inte bara samordnat satserna felaktigt genom att använda sig av *och* när *samt* hade varit mer befogat, utan denne har dessutom brutit mot symmetriregeln genom att göra om ett led i en uppräkningsfras till en annan typ av fras än den övriga led har. Oklara samordningar i exemplen skulle dessutom många gånger ha kunnat förtydligas om prepositionen före verbet upprepats eller om samordnade led placerats närmare varandra i satsen.

Ett stort problem för översättaren är att den engelska versionen många gånger innehåller satsförkortningar och infinita participsätser som måste göras om till relativa bisatser i den svenska versionen. Dessa bisatser är ofta betydligt längre än den engelska satsen och översättarna förefaller ibland försöka spara plats i den svenska texten genom att, precis som i engelskan, använda sig av nominalfraser. I det följande kapitlet kommer dessa att behandlas.

4. Onödig substantivering

4.1. Substantivsjuka

Wellander (1973:135) beskriver substantivsjukan som ”verbets farligaste fiende” som ”allvarligt hotar smidigheten och rörligheten i vårt språk”. Typiska symptom på substantivsjuka är verbalsubstantiv med ändelserna *-ande* och *-ning* som länkas till subjektet med ett innehållstomt verb, exempelvis *verkställa* eller *genomföra*. I de texter jag analyserat förekommer en hel rad nominaliseringar både i den engelska och svenska versionen. Ibland har översättaren inget val utan måste, för att undvika brott mot symmetriregeln eller för att behålla samma betydelse, översätta engelskans nominalfras med en nominalfras även i svenskan. I flera av de meningar som jag analyserat skulle dock motsvarande verb fungera lika bra i svenskan. Följande textutdrag visar exempel på förhållandevis onödiga substantiveringar:

(8a) [The European Parliament] Calls on the Commission to organise a *critical review of EPSO's failure*

(8b) Europaparlamentet uppmanar kommissionen att genomföra *en kritisk översyn av EPSO:s (Europeiska byrån för uttagningsprov för rekrytering av personal) misslyckande*

(Text 2, p. 16)

(9a) *the amendment to the annotation to the listing of the Botswana elephant population in CITES Appendix II to allow for the establishment of annual export quotas for trade in raw ivory,*

(9b) Förslaget om att den förklarande noten *i anslutning till införandet av Botswanas elefantpopulation i bilaga II i CITES-konventionen skall ändras* för att möjliggöra fastställandet av årliga exportkvoter för handel med obearbetat elfenben,

(Text 1, p. 11)

I (8b) skulle *genomföra en kritisk översyn av* kunna bytas ut mot verbfrasen *kritiskt se över*.

I (9b) verkar meningen nästan bli längre med en nominalfras än om ett verb istället använts som, tillsammans med tidsadverbialet *när*, uttrycker samma tanke. Ett förtydligande *uppgifter om* hade även kunnat skjutas in i översättningen av *listing*, då den svenska meningens metonymi inte är helt genomskinlig:

(9c) Förslaget om att ändra den förklarande noten *när uppgifter om Botswanas elefantpopulation förs in i bilaga II i CITES-konventionen*, för att årliga exportkvoter för handel med obearbetat elfenben ska kunna fastställas,

Översättaren har visserligen använt sig av en verbfras (*skall ändras*) på ett ställe där man i den engelska texten har använt sig av en nominalfras (*the amendment to*), men som predikat står denna alldeles för långt ifrån subjektet. Därför är verbfrasen omgjord till en infinitivsats i översättningsalternativ (9c), vilket gör att subjekt och predikat kommer betydligt närmare varandra.

Exemplen ovan, liksom andra exempel i textmaterialet, visar sig ofta vara översättningar från en nominalfras i den engelska versionen. Översättaren kan alltså tänkas ha influerats av den engelska texten och därför valt en nominalfras framför ett verb. Exempel (10b) är ytterligare ett exempel på när översättaren valt att ligga mycket nära den engelska textens nominalfrasuttryck:

(10a) [The European Parliament] Is equally concerned about reports that three Chinese workers have been shot dead by suspected Islamic militants in Peshawar *in a possible link to the Red Mosque siege*

(10b) Europaparlamentet är också oroat över rapporterna om att tre kinesiska arbetare har skjutits ihjäl av islamiska aktivister i Peshawar, *något som möjligen har förbindelse med belägringen av den röda moskén*

(Text 4 p. 10)

Enligt *Norstedts svenska ordbok* (NS) (1996:285) betyder *förbindelse* visserligen ”anordning vars båda ändar står i beröring med var sin av två företeelser och alltså skapar samband mellan dessa”, men det är främst i kommunikationssammanhang som ordet har denna betydelse, om broar och liknande. I abstrakt betydelse kan ordet även betyda ”förhållande mellan två parter som möjliggör ömsesidigt utbyte” eller ”bekantskap med person som kan förmedla inflytande eller nyheter”. Risker finns alltså att ordet förknippas med förbindelsen mellan människor istället för mellan företeelser. För att undvika oönskade associationer i (10b) skulle nominalfrasen ha kunnat ersättas av en verbfras: *något som möjligen hänger ihop med*. Verbkonstruktionen skulle även ha kunnat behållas om substantivet bytts ut: *något som möjligen har samband med*.

Det är dock inte alltid som ett klumpigt nominalfrasuttryck kan verbaliseras utan att meningen förändras. I följande avsnitt behandlas exempel där nominalisering kan vara försvarligt.

4.2. Symmetriska uppräknings

Ibland kan ett verbalsubstantiv vara att föredra. Det kan till exempel behövas för att upprätthålla ett symmetriförhållande eller helt enkelt för att motsvarande verb inte skulle betyda exakt samma sak. I följande exempel kan det alltså vara befogat att behålla den engelska textens meningsstruktur:

(11a) [The European Parliament] Calls on the Parliament, the Council and the Commission to make efficient and effective use of internal and external resources, such as *data bases, computer-assisted translations, teleworking and outsourcing*;

(11b) Europaparlamentet uppmanar parlamentet, rådet och kommissionen att använda interna och externa resurser, såsom *databaser, datorstödda översättningar, distansarbete och utläggning på entreprenad* på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

(Text 2, p. 26)

Det är bara engelskans objektspredikativ som gjorts om till ett sättsadverbial i den svenska versionen och hamnat sist i meningen. I övrigt följer den svenska meningen exakt den engelska, och översättaren har valt att behålla samtliga nominalfraser i uppräknningen.

I andra meningar skulle det innebära en betydelseglidning att byta ut nominalfrasen mot en verbfras eftersom verbet ensamt inte förmedlar samma betydelse som nominalfrasen:

(12a) [The European Parliament] Asks the Council *to commit to a specified level of funding* to upgrade or construct pharmaceutical production facilities

(12b) Europaparlamentet uppmanar rådet att *göra en utfästelse om en specifik bistånds nivå* för att uppgradera eller bygga lokala tillverkningsfaciliteter för läkemedel

(Text 5 p. 5)

Substantivet *utfästelse* i (12b) kan visserligen betyda ”offentligt löfte”, men har även en annan betydelse inom juridiken. Enligt NE talar man om en *utfästelse* ”för det fall att någon tagit på sig en förpliktelse som kan göras rättsligt gällande av annan”. Verbet *utfästa* betyder däremot bara att ”offentligt ge löfte om” något och innebär alltså inget rättsligt bindande. Ett *löfte* kan enligt NE beskrivas som en ”moraliskt bindande förklaring att man säkert kommer att handla på ett visst sätt”. Även om verbfraserna *utfästa* och *göra en utfästelse* har snarlika betydelser förknippas ofta den senare med juridik. Frågan är dock om denna term passar särskilt bra i den aktuella texten. Utgår man ifrån den engelska versionen verkar det snarare handla om ett offentligt löfte om bistånd än om en förpliktelse som kan få rättsliga följder för rådet i det fall det bryter det. Verbet *utfästa* skulle följaktligen ha passat bättre i (12b).

4.3. Nominalfras → verbfras

När det gäller nominaliseringar skiljer sig de analyserade texterna åt ganska mycket. Det märks tydligt att vissa översättare i högre grad försöker ersätta substantiveringar med verb. De båda exemplen på verbalisering nedan är hämtade från en och samma text som, lustigt nog, handlar just om översättning och kostnaderna för översättning inom EU:

(13a) [The European Parliament] Calls on the institutions to set up tools for measuring *user satisfaction*; in addition, calls for random quality checks and client satisfaction surveys to be conducted on a regular basis

(13b) Europaparlamentet uppmanar institutionerna att inrätta verktyg för att mäta *hur nöjda användarna är*. Parlamentet efterlyser dessutom regelbundna slumpmässiga kvalitetskontroller och undersökningar av kundtillfredsställelsen.

(Text 2 p. 18)

(14a) [The European Parliament] Highlights *the importance of* committees, delegations and political groups in the drawing up of monthly translation forecasts

(14b) Europaparlamentet påpekar att *det är viktigt att* utskotten, delegationerna och de politiska grupperna upprättar en översättningsplanering varje månad

(Text 2 p. 23)

Kanske är det översättarens expertkunskaper om ämnet som gör att denne vågar ta ut svängarna i den svenska versionen. I (13b) har översättaren ersatt nominalfrasen *user satisfaction* med frågebisatsen *hur nöjda användarna är*, och trots att den svenska meningen är betydligt längre är den tack vare alla aktiva verb dynamisk och lättläst.

Även i (14b) har översättaren verbaliserat engelskans *the importance of* genom att använda sig av ett formellt subjekt (*det*). Eftersom meningen är så pass kort fungerar detta trots att avståndet mellan inledande *att* och bisatsens verb är långt.

Även (15b) visar hur verbalisering av långa nominalfrasuttryck ofta är en lyckad översättningsstrategi:

(15a) cooperation and exchange of information among Member States has been insufficient to date, and that addressing this problem is a *prerequisite for the successful implementation of the Directive*

(15b) samarbetet och informationsutbytet mellan medlemsstaterna hittills har varit otillräckligt och *man måste ta itu med detta för att direktivet skall kunna genomföras framgångsrikt*.

(Text 3 p. 4)

I (15b) har översättaren bytt ut huvudordet i en av de engelska nominalfraserna (*a prerequisite*) mot ett modalt hjälpverb (*måste*). Dessutom har ett perspektivbyte gjorts: istället för att låta problemet stå som subjekt i satsen har översättaren låtit de utsedda problemlösarna göra det. Det prepositionsattribut som bestämmer huvudordet (*for the successful*

implementation of) har dessutom bytts ut mot en avsiktsbisats i den svenska versionen. I anvisningarna för hur EU-rättsakter ska utformas (2007:129) tar man upp den höga frekvensen av substantivfraser i engelskan och franskan, och att det på svenska ofta blir smidigare och naturligare med exempelvis en bisats.

Att verbalisera den svenska meningen ger ofta ett bra resultat. Det gäller dock att inte kombinera en verbfras med ett uttryck som är typiskt för nominalfraser utan att konsekvent hålla sig till ett bruk. Detta kan tyckas självklart för en översättare. I följande avsnitt presenteras dock några exempel hämtade från det analyserade materialet där översättaren kombinerat prepositionsuttryck, som är vanliga vid nominalisering, med verbfraser och dessutom brutit mot symmetriregeln.

4.4. Prepositionsuttryck + verbfras

I den engelska texten inleds ofta uppräkningsor med orsaksangivande prepositioner som *due to* och *owing to*, följt av en nominalfras. Översättaren försöker ofta följa den engelska satsstrukturen vid denna typ av uppräkningsor genom att översätta *due to* med *på grund av* och behålla nominalfrasen. I några fall har dock översättaren gjort om nominalfrasen till en verbfras och samtidigt behållit prepositionsuttrycket, vilket resulterar i en klumpig, svensk formulering. Uttryck som *på grund av* och *i fråga om* följs vanligtvis av en nominalfras.

(16a) calls on the Pakistani Government to fulfil its commitments *to enforce genuine control* over the madrasas currently under the control of extremists;

(16b) Pakistans regering uppmanas att fullgöra sina åtaganden *i fråga om att driva igenom verkliga kontroller* över de madraser som för närvarande kontrolleras av extremister.

(Text 4 p. 13)

Frågan är om *ifråga om* verkligen behövs i den svenska meningen och om det inte rör sig om ett ganska onödigt tillägg från översättarens sida.

(16c) Pakistans regering uppmanas att fullgöra sina åtaganden att driva igenom verkliga kontroller över de madraser som för närvarande kontrolleras av extremister.

Wellander (1974:62) talar om ”öakta preposition[er]” som ”genom ymnigt bruk i skilda sammanhang fått en synnerligen allmän innebörd”. Detta gör att prepositionen används även där man är osäker på vilken som är den rätta prepositionen. Prepositionsuttrycken kan ofta ersättas av andra betydligt enklare prepositioner, vilket verkar vara fallet för prepositionsuttrycket som just behandlats. Det verkar inte fylla någon annan funktion i meningen än som utfyllnad.

I exempel (17b) nedan bryter översättaren mot symmetriregeln genom att i ena fallet kombinera *på grund av* med en infinitivsats och i det andra kombinera det med en nominalfras:

(17a) *due to a lack of proper implementation in the Member States and coordination among their competent authorities,*

(17b) *på grund av att medlemsstaterna inte genomfört det korrekt och på grund av bristande samordning mellan deras behöriga myndigheter.*
(Text 3 p. A)

(18a) *owing to the look-alike problem* with the European lynx

(18b) *på grund av problemet med att den så mycket påminner om europeisk lo*
(Text 1 p. 10)

Det framförställda attributet (*the look-alike problem*) i (18a) verkar motivera översättaren att göra om nominalfrasen till en verbfras, vilken inte passar ihop med det prepositionsuttryck den föregås av. En smidigare lösning skulle ha varit att ersätta nominalfrasuttrycket med en kausal subjunktion: *eftersom den påminner alltför mycket om europeisk lo* eller att, om prepositionsuttrycket behålls, åtminstone se till att det följs av en nominalfras: *på grund av dess likhet med*. I en alternativ översättning skulle även *så* bytas ut mot *alltför* som är mindre talspråkligt och därför inte ger upphov till några stilbrott i texten.

4.5. Sammanfattning

Sammanfattningsvis visar exemplen i kapitel 4 att det ofta är en lyckad översättningsstrategi att verbalisera engelskans nominalfraser och att verbfrasen ibland till och med blir kortare än nominalfrasuttrycket. Trots detta finns det flera exempel på meningar där översättaren valt att behålla engelskans nominalfrasuttryck. I vissa fall är nominalfrasen

befogad eftersom verbfrasen skulle ge meningen en lite annan betydelse, eller för att ett symmetriförhållande annars inte skulle kunna upprätthållas mellan satserna. I andra exempel verkar dock översättaren ha påverkats av engelskans nominalfras eftersom den ordagranna översättningen ger oönskade associationer på svenska, något som skulle ha kunnat undvikas med en verbfras. Översättaren hade även kunnat verbalisera ännu fler av den engelska textens nominalfraser för att göra den svenska texten mer dynamisk. I de fall där översättaren verkar ha expertkunskap om ämnet har denne tagit ut svängarna mer. Det är dock inte alltid som översättarens val att verbalisera den svenska meningen resulterar i en god översättning. I några fall har översättaren nämligen valt att verbalisera de nominalfraser som följer prepositionsuttryck (*ifråga om, på grund av*) och därmed brutit mot symmetriregeln. I flera av exemplen kan dessa prepositionsuttryck dessutom bytas ut mot enklare prepositioner eller tas bort helt. Detta har dock inte översättaren gjort.

Även om vissa satser skulle kunna kortas ner avsevärt om ett verb användes istället för motsvarande substantiv, skulle andra satser bli betydligt längre. Med tanke på hur långa meningarna i dagens EU-dokument redan är skulle de svenska meningarna behöva kortas ner för att bli mer läsvänliga, trots att de främst innehåller verbaluttryck. Som kapitel 3 visar verkar även långa meningar vara en av de bakomliggande orsakerna till att översättaren misslyckas med samordningen inom meningar. Därför skulle tydligare kommatering förmodligen hjälpa både läsaren och översättaren att ta sig igenom meningar som är flera rader långa.

5. Interpunktion

Det verkar finnas en allmän osäkerhet kring hur en mening ska kommateras, åtminstone om man får tro Ekerot (2000:112). Han menar att man bör gå tillbaka till att satskommatera meningar inom EU-översättning för att förtydliga de svenska EU-texterna. De principer som gäller för kommatering i svenskan idag är tydlighetskommatering vars syfte är att underlätta för läsaren att tolka texten på det sätt som skribenten avser (Skrivregler för svenska och engelska från TNC (TNC) 2004:23).

Problemet i de EU-texter som jag har analyserat tycks dock inte vara att de svenska EU-översättarna använt sig av den ena kommaterings-

principen framför den andra utan snarare att översättarna utgår från olika kommateringsprinciper och dessutom ofta är inkonsekventa. I vissa fall är bruket av komma återhållsamt och i andra är det nästan överflödigt. Det tämligen skiftande bruket av komma inom ett och samma dokument kan bero på att dokumentet många gånger är resultatet av flera översättares arbete. Trots att texterna jag har analyserat är relativt korta (högst fem sidor) finns flera exempel som talar för denna hypotes. Återkommande ord i den engelska texten har exempelvis översatts på olika sätt i den svenska texten trots att det har rört sig om ett och samma dokument.

5.1. Kommatering

Engelskans sätt att kommatöra skiljer sig lite från svenskans även om både svenskan och engelskan är språk där bruket av komma är ganska återhållsamt. I engelskan föregås exempelvis avslutande förkortningar som *etc.* av ett komma till skillnad från i svenskan (TNC 2004:135). Det förekommer även regionala skillnader för engelskans kommateringsprinciper. I amerikansk engelska föregås till exempel det sista bindeordet (*and, or*) alltid av ett kommatecken men inte i brittisk engelska. Innehåller uppräknigen flera *and* eller *or* bör dock det sista elementet föregås av ett komma både i brittisk och amerikansk engelska. I svenskan föregås det sista elementet i en uppräknig ofta av *samt* om uppräknigen innehåller flera *och*.

Meningarna nedan är exempel på ställen i texten där översättaren kommaterat mer än vad som är nödvändigt:

(19a) [The European Parliament] Welcomes the fact that the EU will monitor the parliamentary elections in Pakistan *and that* Parliament will participate in the observer mission;

(19b) Europaparlamentet välkomnar att EU kommer att övervaka parlamentsvalen i Pakistan, *och att* parlamentet kommer att delta i valövervakningsuppdraget.

(Text 4, p. 5)

(20a) [The European Parliament] Calls on LDCs and other poor countries to take the necessary measures *to prevent* medicines covered by compulsory licensing *from leaving* the country *and ensuring* that the medicines go to the local population in need;

(20b) Europaparlamentet uppmanar de minst utvecklade länderna och andra fattiga länder att vidta nödvändiga åtgärder *för att förhindra* att läkemedel som omfattas av tvångslicenser försvinner ut ur landet, *för att garantera* att läkemedlen når de människor i landet som behöver dem.

(Text 5 p. 17)

I (19b) har två bisatser samordnats med en konjunktion som föregås av ett komma. Enligt TNC (2004:24) kan bara huvudsatser samordnas på detta sätt i svenskan. Det är svårt att förstå varför översättaren ändå valt att kommatera samordningen eftersom det inte finns något kommatecken i den engelska texten som den svenske översättaren kan ha influerats av.

I (20b) hade satsradning kunnat undvikas om översättaren istället för att låta ett komma föregå avsiktsbisatsen, hade samordnat satserna med en konjunktion (*och*).

I exempel (21a) är det oklart om den relativa bisatsen ska tolkas som ett inskott och därmed som icke nödvändig information, eller om den är nödvändig för att man ska kunna förstå satsen. Tolkningen man väljer avgör om meningen är överkommaterad eller om det snarare är brist på kommatecken.

(21a) – the listing of the two shark species *Lamna nasus* (porbeagle) and *Squalus acanthias* (spiny dogfish) in CITES Appendix II *tabled by Germany on behalf of the Member States*;

(21b) – Det förslag *som lagts fram av Tyskland på medlemsstaternas vägnar*, om att de två hajarerna *Lamna nasus* (sillhaj eller håbrand) och *Squalus acanthias* (pigghaj) skall införas i bilaga II i CITES-konventionen.

(Text 1 p. 10)

Med tanke på det prepositionsattribut som står efter den relativa bisatsen, och som verkar vara en viktigare bestämning till huvudordet (*förslag*), är relativsatsen förmodligen tänkt som ett inskott och bör således även föregås av ett komma.

5.2. Brist på kommatecken

Betydligt vanligare än alltför flitig kommatering är dock bristen på förtydligande kommatecken. Enligt *Svenska skrivregler* (SS) (2003:209) bör skribenten sätta ut komma i långa meningar för att underlätta

läsningen. I följande meningar hade till exempel ett komma varit befogat även om det inte kan motiveras av någon av huvudprinciperna för kommatering i svenskan. I en av meningarna rör det sig emellertid om en ren kommateringsmiss från översättarens sida. Trots att man i den engelska texten markerat inskottet som en parentes har det även kommaterats som en inskjuten sats. I den svenska versionen har översättaren behållit parenteserna men endast låtit komma föregå inskottet. Resultatet blir att inskottet i meningen aldrig verkar ta slut:

(22a) on Partnership and Development of 24 November 2001, (*also referred to as the third-generation Co-operation Agreement*), *in particular Article 1 of the agreement, which stipulates that 'respect for human rights and democratic principles...constitutes an essential element of this agreement'*

(22b) om samarbete och utveckling av den 24 november 2001, (*även kallat "tredje generationens samarbetsavtal"*) *särskilt artikel 1 i detta avtal där det fastslås att "respekten för de mänskliga rättigheterna och de demokratiska principerna ... utgör en väsentlig del av detta avtal"*

(Text 4 bakgrundsinfo 1)

Varken i den engelska eller svenska delen i TNC (2004:25, 136) finns det någon regel som säger att inskott kan markeras både med parentes-tecken och med kommatecken. Det är alltså oklart varför man använt båda skiljetecknen i den engelska texten. Översättaren har valt att endast markera inskottet med parentestecken men även behållit kommatecknet som föregår parenteserna, vilket försvårar läsningen av meningen. Kommatecknet borde istället stå efter parenteserna. Meningen i (22b) skulle dessutom bli tydligare med ytterligare kommatecken, exempelvis framför *där*. Trots att kommatecken inte ska sättas ut före bisatser skulle det vara befogat här med tanke på meningens längd. Till skillnad från den svenska meningen är den engelska flitigt kommaterad och betydligt lättare att ta sig igenom.

I (23b) får ett uteblivet kommatecken allvarliga konsekvenser för hur meningen tolkas:

(23a) [The European Parliament] Deplores *the suspension of Chief Justice Chaudhry of the Supreme Court on alleged charges of misconduct, which*

(23b) Europaparlamentet beklagar avsättningen av Iftikhar Mohammad Chaudhry, *högsta domstolens ordförande p.g.a. anklagelser om tjänstefel, vilket*

(Text 4 p. 8)

Eftersom appositionen *högsta domstolens ordförande* inte följs av något komma utan av adverbialet *pga anklagelser om tjänstefel*, som däremot följs av komma, uppfattas appositionen och adverbialet som ett inskott i meningen. Den svenske läsaren tolkar alltså meningen som att Chaudhry blivit ordförande på grund av anklagelserna, vilket det inte står något om i den engelska meningen. Den olyckliga översättningen hade enkelt kunnat undvikas om man istället låtit egennamnet stå som apposition i meningen:

(23c) Europaparlamentet beklagar avsättningen av *högsta domstolens ordförande, Iftikhar Mohammad Chaudhry*, på grund av anklagelser om tjänstefel, vilket

Ännu tydligare hade meningen blivit om verbalsubstantivet bytts ut mot ett verb:

(23d) Europaparlamentet beklagar att *högsta domstolens ordförande, Iftikhar Mohammad Chaudhry*, har avsatts på grund av anklagelser om tjänstefel, vilket

I (24b) där flera huvudsatser på samma syntaktiska nivå samordnas har översättaren ersatt engelska textens kommatecken med en samordnande konjunktion.

(24a) [The European Parliament] *calls for* the independence of the judiciary and the rule of law to be respected, *urges* the Government of Pakistan *to take appropriate steps to reverse* the current negative trend in relation to this *and to refrain* from any political interference in the case currently being heard in the Supreme Court

(24b) Parlamentet *uppmantar* till respekt för rättssystemet och rättsstatsprincipen *och uppmantar bestämt* Pakistans regering *att vidta adekvata åtgärder för att vända* den nuvarande negativa trenden i detta hänseende *och att avstå* från all politisk inblandning i det fall som för närvarande behandlas i högsta domstolen.

(Text 4, p. 8)

Ett *och* räcker dock inte för att samordna den svenska meningen eftersom flera *och* då radas efter varandra. Ett alternativ hade alltså varit att låta det andra *och*-et föregås av ett komma. För att undvika upprepning kan dessutom det sista *och*-et bytas ut mot ett *samt*:

(24c) Parlamentet *uppmantar* till respekt för rättssystemet och rättsstatsprincipen, *och uppmantar bestämt* Pakistans regering att vidta *adekvata åtgärder för att vända* den nuvarande negativa trenden i detta hänseende, *samt att avstå* från all politisk inblandning i det fall som för närvarande behandlas i högsta domstolen.

Även om ett konsekvent bruk av komma kan förbättra många av de exempel jag analyserat har det effektivaste skiljetecknet i flera fall visat sig vara punkt. Följande avsnitt behandlar just punktsättning, och med tanke på att ingen av de analyserade texterna lyder under punktregeln kan avsnittet tänkas vara särskilt intressant.

5.3. Punktsättning

Det som skiljer de svenska EU-texterna mest från de engelska i fråga om interpunktion är att man i de svenska väljer att sätta punkt där man i engelskan har semikolon. Till skillnad från den svenska versionen av en resolution utgör den engelska versionen en enda lång grafisk mening med flera semikolon för att markera en ny syntaktisk mening. I regel avgränsas varje stycke i punktform i den engelska versionen med semikolon. Ett stycke inleds i regel med *whereas*:

(25a) *whereas* the United States Government has increased its pressure on Pakistan over its failure to clamp down on terrorism;

(25b) Förenta staternas regering har ökat pressen på Pakistan till följd av landets misslyckanden när det gäller att ta hårdare tag mot terrorismen.
(Text 4, p. F)

Ibland förekommer även semikolon inom ett stycke i den engelska texten vilket översättaren har översatt med punkt. Endast i ett av fallen har översättaren valt att sätta komma istället för semikolon. Frågan är dock om det inte rör sig om ett misstag snarare än ett aktivt val från översättarens sida:

(26a) [The European Parliament] recognises the challenges the siege posed to the Government of Pakistan; *expresses its grave concern* about the still unknown number of victims and supports efforts to bring those responsible to justice;

(26b) Parlamentet har förståelse för att belägringen utgör en utmaning för Pakistans regering, *är allvarligt oroat* över det fortfarande okända

antalet offer och stödjer ansträngningarna att ställa de ansvariga inför rätta.

(Text 4, p. 1)

Med en punkt hade översättaren kunnat undvika satsradning i (26b). I en ny mening skulle översättaren dessutom kunna skjuta in ett *även* vid upprepning av subjektet: *Parlamentet är även oroat över [...] och stödjer ansträngningarna att ställa de ansvariga inför rätta.*

I vissa fall har översättaren tagit sig friheten att sätta punkt även där man i engelskan använder sig av komma. Resultatet av detta är utslutande positivt. I (27) och (28) nedan har översättaren valt att sätta punkt:

(27a) [The European Parliament] Welcomes the proposals by Kenya and Mali to establish a 20-year moratorium on all ivory trade, supported by Togo and Ghana, as well as the Accra Declaration, which calls for a ban on the ivory trade and is signed by representatives of 19 African countries

(27b) Europaparlamentet välkomnar de förslag som framlagts av Kenya och Mali, och som fått stöd av Togo och Ghana, om att införa ett tjugoårigt moratorium för all handel med elfenben. *Parlamentet välkomnar också Accradeklarationen om förbud mot handeln med elfenben, vilken undertecknats av företrädare för 19 afrikanska länder.*

(Text 1, p. 4)

Vad som är intressant med exempel (27b) är att översättaren, trots att denne delat upp meningen, och på så sätt verkar ha velat underlätta läsningen, har översatt den engelska versionens relativa bisats (*which calls for a ban on the ivory trade*) med en prepositionsfras (*om förbud mot handeln med elfenben*). Samordningen i den relativa bisatsen i den engelska versionen (*calls for a ban on the ivory trade **and** is signed by representatives of 19 African countries*) har vidare översatts med en relativ bisats (*vilken undertecknats av företrädare för 19 afrikanska länder*). Båda dessa översättningar leder till en mer statisk text än den engelska, och trots att översättarens strategi att dela upp den tunga meningen är helt i linje med skrivreglerna för klarspråk, följer den engelska versionen i övrigt de svenska riktlinjerna för myndighetsspråk bättre.

Det skiljer sig ganska mycket i hur översättarna kommaterar och sätter punkt i slutet av meningarna. I vissa av de svenska texterna är det betydligt vanligare med punkt där man i engelskan använder sig av komma eller en samordnande konjunktion. I andra texter har översättaren varit mer restriktiv. Resultatet av att sätta punkt är

emellertid alltid detsamma: det underlättar läsningen och förståelsen. En ny mening innebär visserligen att subjektet måste upprepas, men argumentet om läsbarhet väger tyngre. I följande mening måste subjektet upprepas då översättaren sätter punkt:

(28a) [The European Parliament] *Recalls* that the European Union is one of the largest markets for the illegal wildlife trade and that compliance varies between Member States, *and calls* on the Commission and Member States to step up coordination of their efforts to enforce EU wildlife trade legislation;

(28b) *Europaparlamentet påminner om* att Europeiska unionen är en av de största marknaderna för olaglig handel med vilda djur och växter och att medlemsstaterna tillämpar CITES-konventionen i varierande grad. *Parlamentet uppmanar* kommissionen och medlemsstaterna att förstärka samordningen av sina åtgärder för att genomföra EU:s lagstiftning om vilda djur och växter.

(Text 1, p. 14)

Även om sambandet mellan meningarna i (28b) hade kunnat signaleras ännu tydligare med ett *även* efter det finita verbet räcker det att meningarna står under samma punkt för att läsaren ska förstå att de hänger ihop.

Med tanke på att översättarna inte behöver följa punktregeln är det något förvånande att de inte utnyttjat möjligheten att sätta punkt efter långa satser i ännu högre grad. Följande mening skulle exempelvis bli betydligt smidigare om den delades upp:

(29a) Urges the Government of Pakistan to return to democratic government by holding free, fair and democratic elections by the end of the year *and warns against* the imposition of emergency rule or other measures to suppress freedom of speech, association, assembly *or* movement

(29b) Europaparlamentet uppmanar den pakistanska regeringen att återgå till ett demokratiskt styre genom att hålla fria, rättvisa och demokratiska val före slutet av innevarande år, *och varnar för* införandet av undantagstillstånd eller andra åtgärder som kväver yttrande-, förenings-, mötes- *och* rörelsefriheten.

(Text 4, p. 2)

Om punkt sattes efter *innevarande år* i (29b) skulle meningen bli mer lättläst. Då skulle dessutom verbalsubstantivet i den andra meningen kunna bytas ut mot motsvarande verb:

(29c) *Det varnar även den pakistanska regeringen för att införa undantagstillstånd eller andra åtgärder som kväver yttrande-, förenings-, mötes- och rörelsefriheten.*

Varför översättaren valt att översätta *or* med *och* är oklart, men eftersom *åtgärderna* kan tänkas kväva både en och flera friheter fungerar båda konjunktionerna bra i meningen.

Svårigheten i (30a) är att meningen består av uppräknings satser och fraser som är underordnade varandra. Dessutom har de uppräknade satserna varierande längd och är följaktligen asymmetriska. Det är därför svårt att följa med i vilka satser och fraser som egentligen är samordnade på samma syntaktiska nivå.

(30a) [The European Parliament] Calls on the Commission to support ‘pool procurement strategies’ under Article 31(b) of the TRIPS Agreement and other strategies which could be used by countries or groups of countries to provide greater buying power and economies of scale in the production of generic medicines at affordable prices *and stimulate* direct investment in local production facilities within a region;

(30b) Europaparlamentet uppmanar kommissionen att stödja ”strategier för gemensam upphandling” enligt artikel 31 b i TRIPS-avtalet och andra strategier som skulle kunna användas av länder eller grupper av länder för att öka köpkraften och skapa stordriftsfördelar i produktionen av generiska läkemedel till överkomliga priser *och stimulera* direktinvesteringar i lokala produktionsanläggningar i en region.

(Text 5, p. 13)

Utgår man från den engelska texten verkar följande element hänga ihop: *to support p.p. strategies [and] other strategies; be used by countries [and] groups of countries; used to provide [and] stimulate*. Ifall meningen ska delas upp kan det alltså vara bra om de element som är på samma syntaktiska nivå inte separeras från varandra:

(30c) Europaparlamentet uppmanar kommissionen att stödja ”strategier för gemensam upphandling” enligt artikel 31 b i TRIPS-avtalet och andra strategier som skulle kunna användas av länder eller grupper av länder. *Dessa strategier skulle kunna öka köpkraften och skapa stordriftsfördelar i produktionen av generiska läkemedel till överkomliga priser och stimulera direktinvesteringar i lokala produktionsanläggningar i en region.*

5.4. Sammanfattning

De brister i interpunktionen som kapitel 5 visar gäller både överflödiga och alltför bristfälliga kommateringar. Problemet verkar vara att översättaren utgår ifrån olika kommateringsprinciper och att bruket därför blir inkonsekvent. Förvånande ofta har översättaren misslyckats med samordningen av flera led på grund av bristfälliga kommateringar eller felaktigt bruk av konjunktioner. Det slarvas mycket med kommateringen och ibland får en kommateringsmiss allvarliga konsekvenser för hur meningen tolkas. I samtliga fall där översättaren satt punkt har meningen förbättrats, och det är förvånande att inte denna möjlighet utnyttjats mer av översättarna.

6. Slutsats

Hur ser det då ut i de svenska texter som produceras inom EU idag? Följer man de riktlinjer för klarspråksarbetet som tillämpats inom svenska myndigheter de senaste trettio åren? Med det begränsade material som analyserats i denna uppsats går det givetvis inte att generalisera och ge någon helhetsbild av hur svenska EU-översättare sätter punkt. Resultaten av analysen kan emellertid ge en fingervisning om hur svenska översättningar av EU-resolutioner idag ser ut.

I inledningen av detta arbete ställde jag några frågor: Hur gör EU-översättare när de inte måste följa punktregeln? Sätter de punkt eller väljer de att ändå slaviskt följa källtextens meningsstruktur? Kapitel 5 i analysen har visat att översättaren sätter punkt ibland men inte tillräckligt ofta. Istället för att dela upp informationen i flera meningar försöker översättaren kommatera meningen för att förtydliga relationen mellan de olika satserna. Denne verkar dessutom behålla många av engelskans nominalfraser, som skulle kunna ersättas med verb, i syfte att hålla meningen någorlunda kort, vilket kapitel 4 visat.

Översättaren verkar emellertid tveka i valet mellan tydlighetskommatering, som förespråkas i SS, och satskommatering, som Ekerot menar att man bör återgå till inom EU-översättning, och resultatet är ett ganska inkonsekvent bruk av komma. Oftast är det dock bristen på kommatecken som gör den svenska meningen tungläst, liksom den bristfälliga samordningen mellan flera satser i en mening. Som kapitel 3 visat förekommer flera exempel i materialet där översättaren verkar ha missuppfattat vilka led som är samordnade och likställda med varandra.

Denne har i flera fall använt sig av fel konjunktion och följaktligen gjort relationen mellan satserna otydlig. I några fall har översättaren dessutom brutit mot symmetriregeln.

Av analysen framgår dock att få av översättarens misstag hade kunnat undvikas om denne följt Wellanders skrivregler istället för Klarspråksgruppens. Enligt MynS, som utformats utifrån riktlinjerna för klarspråk, bör skribenten visserligen använda verb framför substantiv men det anser även Wellander. Visserligen leder verbalisering ofta till att meningen växer, men eftersom meningarna i det analyserade materialet får delas upp borde inte detta vara något problem. Som nämnts i kapitel 2 råder även Wellander skribenten att dela upp meningen då det finns risk för att den blir oöverskådlig. Den enda rekommendation som kan tänkas skilja de båda lägren åt i analysen är de regler som gäller för *och* och *samt*. Klarspråksreglerna avråder skribenten från att använda *samt* i de fall där *och* fungerar lika bra. Kanske är det denna regel som är förklaringen till att översättaren många gånger avstått från att använda *samt* trots att det varit befogat. För både Wellander och Klarspråksgruppen är dock klarhet det viktigaste kravet på en myndighetstext. Det betyder att texterna i materialet varken följer riktlinjerna för klarspråk eller Wellanders riktlinjer för två av de grammatiska företeelser som analyserats i uppsatsen. Inga särskilda principer verkar gälla för interpunktionen, och översättaren bryter mot både äldre och nyare stilideal då dennes samordning av sats och fraser är otydlig.

Även om äldre stilideal som framförställda attributiva satsförkortningar (*det av Tyskland framlagda förslaget*) och numerus-differentierade relativpronomen (*vilken, vilkas*) skulle kunna hjälpa till att tydliggöra meningar i texter som följs av punktregeln blir detta aldrig aktuellt i de meningar som analyserats. Ny mening verkar istället vara lösningen på alltför informationstunga meningar, liksom ett mer medvetet bruk av kommatecken och samordnande bindeord (*och* och *samt*). Det stora antalet nominalfraser i den svenska texten skulle kunna förklaras av att många ord och termer inom EU redan har en bestämd översättning (Att översätta EU-rättsakter 2007). Det engelska ordet *implementation* översätts exempelvis alltid med *genomförande* (2007:35).

Trots att de analyserade texterna inte lyder under punktregeln frigör sig översättaren förvånansvärt sällan från källtextens meningsstruktur. Fler meningar borde delas upp. I textmaterialet finns exempelvis meningar på över 90 ord (se exempel 1b), vilket är långt fler än vad man inom läsbarhetsforskningen funnit optimalt: mellan 13 och 19 ord per

mening (Cassirer 2003:66). Den enda text i materialet där översättaren förefaller ha tagit ut svängarna är den resolution som handlar om just översättning, alltså ett område som översättaren förmodligen kan ganska mycket om och har lite större inflytande över.

Det verkar som om det inte bara är översättarna själva som bestämmer hur översättningarna ska utformas. Frågan är dock vilka som egentligen har makten över språket inom EU. Ehrenberg-Sundin (2000:148–149) menar att det är juristerna, och kanske är det dem som man i så fall måste försöka övertyga om att EU i längden vinner på att ha enklare lag- och författningstexter. Om de inser vikten av klarspråksarbetet kommer förhoppningsvis språkvårdstrenden att så småningom sprida sig nedåt i kedjan, till övriga EU-texter.

7. Referenser

Primärmaterial

Samtliga resolutioner är hämtade den 28 februari 2008 från Europaparlamentets hemsida:
<http://www.europarl.europa.eu/news/public/default_sv.htm>.

Internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (text 1):
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/05-24/0211/P6_TA\(2007\)0211_SV.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/05-24/0211/P6_TA(2007)0211_SV.doc)> och
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/05-24/0211/P6_TA\(2007\)0211_EN.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/05-24/0211/P6_TA(2007)0211_EN.doc)>.

Utgifter för översättning (text 2):
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-10/0315/P6_TA\(2007\)0315_SV.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-10/0315/P6_TA(2007)0315_SV.doc)> och
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-10/0315/P6_TA\(2007\)0315_EN.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-10/0315/P6_TA(2007)0315_EN.doc)>.

Utstationering av arbetstagare av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (text 3):
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-11/0340/P6_TA\(2007\)0340_SV.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-11/0340/P6_TA(2007)0340_SV.doc)> och

<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-11/0340/P6_TA\(2007\)0340_EN.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-11/0340/P6_TA(2007)0340_EN.doc)>.

Pakistan (text 4):

<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0351/P6_TA\(2007\)0351_SV.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0351/P6_TA(2007)0351_SV.doc)> och
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0351/P6_TA\(2007\)0351_EN.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0351/P6_TA(2007)0351_EN.doc)>.

TRIPS-avtalet och tillgång till läkemedel (text 5):

<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0353/P6_TA\(2007\)0353_SV.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0353/P6_TA(2007)0353_SV.doc)> och
<[http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0353/P6_TA\(2007\)0353_EN.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2007/07-12/0353/P6_TA(2007)0353_EN.doc)>.

Sekundärlitteratur

- Cassirer, Peter. 2003. *Stil, stilistik & stilanalys*. 3 uppl. Stockholm: Natur och Kultur.
- Ehrenberg-Sundin, Barbro. 2000. Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter? I: Melander, Björn (red.), *Svenskan som EU-språk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 144–177.
- Ekerot, Lars-Johan. 2000. Riktig EU-svenska. Nygamla Wellanderdygder i översättningsperspektiv. I: Englund-Dimitrova, Birgitta (utg.), *Översättning och tolkning. Rapport från ASLA:s höstsymposium 5–6 november 1998*. (ASLA:s skriftserie 12). Uppsala:ASLA. S. 105–116.
- Ekerot, Lars-Johan. 2000. Klar komplexitet. Om språkform och begriplighet vid översättning av författningstexter. I: Melander, Björn (red.), *Svenskan som EU-språk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 46–76.
- MynS = *Myndigheternas skrivregler*, 1992. 2 uppl. (Ds 1992:100.) Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket*, 2002. Betänkande av Kommittén för svenska språket. (SOU 2002:27.) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- NS = *Norstedts svenska ordbok*, 1996. Stockholm: Norstedts Förlag AB.
- SAS = *Svenska Akademiens språklära*, 2003. Stockholm: Norstedts Ordbok.

- SS = *Svenska skrivregler*, 2003. 2 uppl. Falköping: Liber AB.
- TNC = *Skrivregler för svenska och engelska från TNC*, 2004. Stockholm: Terminologicentrum TNC.
- Visst går det att förändra myndighetsspråket! En rapport från Språkvårdsprojektet*, 1993. (Ds 1993:61) Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Warnling-Nerep, Wiweka. 2006. *En introduktion till förvaltningsrätten*. 8 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Wellander, Erik. 1973. *Riktig svenska*. 4 omarb. uppl. Stockholm: Esselte Studium.
- Wellander, Erik. 1974. *Kommittésvenska*. Stockholm: Esselte Studium.

Internet

Att översätta EU-rättsakter, oktober 2007:

<http://ec.europa.eu/translation/language_aids/swedish/swedish_style_guide_sv.doc>.

NE.se, Nationalencyklopedins Internettjänst, <<http://www.ne.se>>, 7 april 2008.

RE: EU-dokument med engelska som originalspråk. Europaparlamentets svenska översättaravdelning, <<http://www.regeringen.se/sb/d/2736>> [e-post]. E-brev till Europaparlamentets svenska översättaravdelning, 26 februari 2008.